

УДК 376.112.4

Ірина Малишевська
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
ORCID ID 0000-0003-0889-2552

ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Стаття присвячена дослідженню стану підготовки спеціальних педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища. Акцентовано увагу на модернізації підготовки спеціальних педагогічних фахівців, які забезпечуватимуть інклюзивне навчання в Україні. Окреслено проблеми формування професіоналізму спеціальних педагогів у галузі інклюзивної освіти, що пов'язані з висуненням високого рівня вимог до їх педагогічної діяльності.

У статті наголошується, що важливим засобом забезпечення якості освітніх послуг у системі інклюзивної освіти має стати випереджальна модифікація змісту підготовки кадрів спеціальної освіти. Вона полягає в необхідності постійного вдосконалення навчальних програм та методик викладання. Вирішення зазначених проблем на методологічному рівні дозволить усунути протиріччя між теорією і практикою, між випереджальними змінами практики й відсутністю науково-обґрунтованих концепцій підготовки спеціальних педагогічних фахівців для забезпечення інклюзивного навчання в Україні.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, спеціальна освіта, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище, освітня парадигма, модернізація підготовки спеціальних педагогічних фахівців, формування професіоналізму спеціальних педагогів у галузі інклюзивної освіти.

Постановка проблеми. Нині в освіті триває динамічний процес кардинальних змін у системі багаторівневої та безперервної підготовки фахівців до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. У межах процесу формування загальноєвропейського освітнього простору проблема модернізації та розвитку підготовки психолого-педагогічних спеціалістів, які забезпечуватимуть інклюзивне навчання в Україні, набуває особливої актуальності. Проблеми формування професіоналізму психолого-педагогічних фахівців у галузі інклюзивної освіти пов'язані з висуненням високого рівня вимог, пропонованих суспільством і професійним співтовариством, до педагогічної діяльності. Це викликає необхідність постійного вдосконалення особистісних характеристик, підвищення наявних і придбання нових знань, орієнтації кожного фахівця на особистісне зростання та професійну майстерність. Засобом вирішення цього завдання є концепція неперервної освіти, яка визначає нові підходи до проектування системи інклюзивної освіти, до змісту педагогічного процесу, наступності його рівнів.

Аналіз актуальних досліджень. Прогресивні науковці (Л. Будяк, Е. Данілавічюте, Т. Дегтяренко, В. Засенка, А. Колупаєвої, С. Литовченко, О. Таранченко, О. Федоренко та ін.) наголошують, що підготовка

дефектологічних кадрів до інклюзивного навчання дітей із особливими освітніми потребами повинна здійснюватися з орієнтацією на надання консультативних послуг в інклюзивних ресурсних центрах, які нині почали створюватися в Україні.

Мета статті – висвітлити стан підготовки спеціальних педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовувалися методи теоретичного аналізу наукової, психолого-педагогічної і навчально-методичної літератури з проблеми; методи порівняння, синтезу, узагальнення й систематизації здобутих теоретичних та емпіричних даних, прогнозування процесу підготовки майбутніх спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Провідною ознакою розвитку сучасної української спеціальної освіти, є прагнення до рівного доступу до якісної освіти дітей із особливими освітніми потребами, що є основоположним для інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта, за визначенням В. Бондаря, виключає будь-яку дискримінацію, забезпечує рівне ставлення до всіх людей, створює спеціальні умови для дітей із особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу. На думку науковця, інклюзивна освіта – це доступність освіти для всіх, у тому числі й дітей із особливими освітніми потребами, а інклюзивні підходи до їхнього навчання і виховання можуть забезпечити їм досягнення успіху та можливість кращого життя [9].

В. Бондар, досліджуючи проблеми модернізації спеціальної освіти в світлі впровадження інклюзивного навчання в Україні, зазначає, що «негативною тенденцією сьогодення є стихійність, поспішність, а часом і волюнтаризм у збільшенні кількості учнів, охоплених інклюзивним навчанням, без одночасного створення і впровадження спеціальних програм, спеціальних методик викладання, розширення діапазону спеціальних освітніх послуг та процедур переходу до інклюзії». Науковець стверджує, що «не набуло нормативного статусу положення про інклюзивне навчання, а це ускладнює практичне розв'язання багатьох морально-психологічних, організаційних, нормативно-правових, фінансових проблем», крім того, у загальноосвітніх навчальних закладах не створено відповідної бази для корекційного блоку занять, що стримує реалізацію принципу корекції порушень психофізичного розвитку в ранньому віці, не сприяє профілактиці подальших відхилень у психічному та фізичному розвитку і призводить до виникнення вторинних дефектів у дитини. Практичне здійснення ідеї навчання дітей із особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному освітньому середовищі, на думку В. Бондаря, вимагає, у першу чергу, цілеспрямованої підготовки у вищих навчальних закладах різнопрофільних спеціалістів: психологів, соціальних педагогів, логопедів, асистентів-учителів тощо, тобто реконструкцію системи підготовки кадрів з урахуванням парадигм нової філософії спеціальної освіти [2].

В умовах розвитку сучасної освітньої системи України, на жаль, немає науково обґрунтованих розрахунків про необхідні обсяги підготовки кадрів для освітньої інклюзії, адекватних запланованим трансформаціям. Вивчення практики показує, що навіть спеціальна галузь освіти достатньо не забезпечена спеціалістами, не говорячи про загальноосвітні навчальні заклади, що сьогодні входять у систему допомоги дітям із особливими освітніми потребами.

Аналізуючи загальний кризовий стан державної допомоги дітям із особливими освітніми потребами в Україні, В. Липа та О. Гаврилов акцентують увагу на погіршенні кадрового забезпечення спеціальних закладів, указуючи на те, що за останні роки кількість учителів-дефектологів зменшилася; підвищення кваліфікації педагогів спеціальної освіти проводиться формально або в окремих випадках спільно з педагогами масових загальноосвітніх навчальних закладів, що не забезпечує належного рівня фахового зростання кадрів системи спеціальної освіти. З метою мінімізації кризового стану науковці вказують на необхідність «ввести в перелік професій посади вчителя-олігофренопедагога, вчителя-сурдопедагога, вчителя-тифлопедагога, вихователя реабілітаційних центрів, асистента вчителя інклюзивного класу, спеціального психолога й чітко прописати права та обов'язки цих спеціалістів: яке навчальне навантаження вони повинні виконувати, які навчальні дисципліни вони мають право читати, які курси підвищення кваліфікації їм потрібно проходити для отримання вищої кваліфікації тощо»; обґрунтувати потреби держави в цілому й окремих регіонів зокрема в перспективному розвитку різних моделей спеціальних установ, та спрогнозувати підготовку фахівців-дефектологів на основі статистичного обліку даних про дітей з психофізичними порушеннями, які вимагають соціальної допомоги й освітніх послуг [6].

Необхідно приділити увагу поглядам фахівців-дефектологів на впровадження інклюзивного навчання в Україні. Вони забезпечують навчання й виховання дітям із особливими освітніми потребами у спеціальних навчальних закладах. Ефективність спеціальної освіти забезпечується тим, що її реалізують спеціалісти із відповідно вузькопрофільною дефектологічною підготовкою. Вивчення думки спеціальних педагогів на проблеми інклюзивного навчання в Україні (адже їхня позиція часто є визначальною при формуванні громадської думки, настроїв працівників загальноосвітніх закладів та батьків дітей із особливими потребами) засвідчило суспільну упередженість та негативну оцінку навчання здорових дітей разом із дітьми з особливими освітніми потребами. Так, більшість спеціальних педагогів (71 %) заперечують готовність сучасної загальної освіти до впровадження інклюзивного навчання, решта (29 %) вважає, що загальна освіта готова лише частково, наголошуючи на негативній налаштованості до дітей із вадами психофізичного розвитку, небажанням

фахівців загальноосвітніх закладів здійснювати індивідуальний підхід до таких дітей в умовах інклюзивного середовища, відсутність достатньої кількості різнопрофільних кадрів у невеликих містах і сільській місцевості. Досить прикорм є той факт, що спеціальні педагоги не вважають доцільним покращення фахової підготовки в галузі спеціальної освіти психолого-педагогічних кадрів загальноосвітніх навчальних закладів шляхом здобуття другої вищої освіти за спеціальністю «Спеціальна освіта», або ж здобуття додаткової кваліфікації, наприклад, «учитель інклюзивного класу», або «асистент учителя інклюзивного класу» в межах інших спеціалізацій. Це, на думку науковців, свідчить про конкуренцію у сфері професійної зайнятості та необізнаність у розмежуванні посадових обов'язків в умовах інклюзії. Ефективність спільного навчання дітей із особливими освітніми потребами зі здоровими однолітками залежить від спеціальної підготовки педагогів масових закладів, однак їхні фахові знання, уміння й навички не повинні дублювати дефектологічні, адже корекційно-розвитковий компонент інклюзивного навчання передусім забезпечують спеціальні педагоги. Оскільки вихователі, вчителі, психологи, соціальні педагоги є членами команди психолого-педагогічного супроводу інклюзивного середовища, це вимагає формування відповідної складової їхньої професійної компетентності [8].

Вочевидь, наукові розвідки доводять, що підготовку фахівців для інклюзивної освіти виші мають здійснювати в напрямі формування професійної компетентності спеціальних педагогів, адже вони визначають і реалізують зміст і методiku корекційної навчально-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та узгоджують дії всіх спеціалістів психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному освітньому середовищі.

Обраний в Україні інноваційний курс розвитку спеціальної освіти – створення освітнього середовища дітям із особливими освітніми потребами шляхом упровадження інклюзивної форми навчання – не тільки змінює освітню парадигму, а й зумовлює зміну парадигми підготовки педагогічних фахівців. Наукові дослідження доводять, що важливим засобом забезпечення якості освітніх послуг у системі інклюзивної освіти має стати випереджальна модифікація змісту підготовки кадрів [3, 93].

Система підготовки психолого-педагогічних кадрів до роботи з дітьми із особливими освітніми потребами на нинішньому етапі реформується з урахуванням прогресивних світових тенденцій і характеризується інноваційною стратегією: від інституціалізації до інклюзії. Інноваційна методологія такого реформування заснована на принципах дитиноцентризму, що передбачає виявлення задатків кожної особистості з проблемами в розвитку, створення умов для їх успішного розвитку та самореалізації в житті.

У зв'язку із загальним збільшенням інновацій у галузі освіти, зростають вимоги до загальнокультурного і професійного рівня підготовки

спеціального педагога, який буде працювати в умовах інклюзивного освітнього середовища. Тому характерними рисами сучасної інклюзивної освіти є необхідність удосконалення у вищих навчальних закладах навчальних програм та методик викладання, тобто повномасштабної підготовки спеціальних педагогічних фахівців до роботи в умовах інклюзії.

Отже, у контексті нашого дослідження важливим є вивчення питань щодо теоретико-методичного стану підготовки спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Ознайомлення з науковими дослідженнями (С. Коноплястої, С. Миронової, Є. Синьової Т. Скрипник, А. Шевцова, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.) та з освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра (напрямок підготовки 6.010105 «Корекційна освіта» (за нозологіями)) дозволило зробити висновок про те, що вищі навчальні заклади забезпечують якісну підготовку спеціальних педагогів у межах лише однієї нозології. Так, С. Миронова розробила систему змісту та форми реалізації багаторівневої професійної підготовки спеціальних педагогів до роботи в системі освіти дітей із вадами інтелекту [7], Д. Шульженко досліджує проблеми підготовки дефектологів до роботи з розумово відсталими та аутичними дітьми дошкільного віку, Є. Синьова займається підготовкою педагогічних кадрів із тифлопсихології та тифлопедагогіки, М. Шеремет – підготовкою логопедичних спеціалістів до роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями тощо [5].

В освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів, наприклад напрямку 6.010105 «Корекційна освіта. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) і логопедія» у циклі професійної та практичної підготовки (варіативна частина) поряд із фаховими дисциплінами передбачається вивчення курсу «Інклюзивне навчання в системі спеціальної освіти»; в освітньо-професійній програмі підготовки бакалаврів напрямку 6.010105 «Корекційна освіта. Логопедія» – у циклі професійної та практичної підготовки (варіативна частина) передбачається дисципліна «Основи інклюзивної педагогіки».

Вочевидь, уведення курсів «Інклюзивне навчання в системі спеціальної освіти», «Основи інклюзивної педагогіки» до змісту підготовки бакалаврів за напрямом «Корекційна освіта» (за нозологіями) має позитивний результат для педагогічної практики, однак на методичному рівні майбутні спеціальні педагоги залишаються не достатньо підготовленими до роботи в умовах інклюзії. У них не сформовано вміння управляти одночасно навчально-виховним процесом дітей із різними нозологіями (оскільки універсальність їх підготовки стосується лише віку дітей у межах однієї нозології), немає досвіду професійного співробітництва з різнопрофільними фахівцями в умовах освітнього інклюзивного середовища. Отже, декілька дисциплін інклюзивного

спрямування не можуть забезпечити системну підготовку спеціального педагога до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Інноваційними є пропозиції С. Алексеєнко та Н. Короленко щодо якісної підготовки спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчання. Вони пропонують ввести додаткові теми до окремих курсів варіативної частини циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх спеціальних педагогів. Наприклад, для студентів 4 курсу дисципліну «Соціально-правове забезпечення» розширити змістовим модулем, що спрямований на вивчення правових засад інклюзивної освіти: закон «Про реабілітацію інвалідів в Україні», наказ «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями», Конвенції ООН «Про права дитини» та інші. На думку науковців, ці законодавчі документи сприятимуть формуванню гуманістичної позиції майбутніх спеціальних педагогів щодо реалізації принципу рівного доступу до якісної освіти осіб із особливими освітніми потребами. Крім того, дослідники вважають за потрібне ввести додаткові теми до окремих курсів нормативної частини циклу професійної та практичної підготовки студентів: курс «Корекційна педагогіка» розширити змістовими модулями, які включають методологічні основи визначення інклюзивної освіти, різноманітність підходів щодо організації навчання кожної дитини незалежно від психофізичних особливостей розвитку; нормативну дисципліну «Історія корекційної педагогіки», обов'язково доповнити темою «Історія розвитку поглядів на інклюзивну освіту» [1].

Отже, нині сутність універсальності підготовки спеціальних педагогів полягає в тому, що відповідно до нозологій здійснюється підготовка фахівців, яка охоплює всі вікові категорії дітей. Студенти опановують знання зі спеціальної дидактики, методики виховання та навчання з урахуванням лише одного з видів психофізичних порушень і можуть обіймати посади: вчителя-дефектолога дошкільного закладу; вчителя спеціальної школи (різних ланок); консультанта психолого-медико-педагогічної консультації [4, 312].

Ми погоджуємося з думкою А. Колупаєвої, що нова парадигма та нова концепція інклюзивної освіти кардинально змінюють підходи до реалізації підтримки дітей із особливими освітніми потребами за сучасних умов. Однак, проведений вище аналіз засвідчує відсутність практичної підготовки спеціального педагога до роботи в умовах інклюзії, що підтверджується як змістом навчальних дисциплін, так і кваліфікацією, яку отримують майбутні спеціальні педагоги.

Відповідно до сучасної парадигми суспільства щодо впровадження інклюзивного навчання в Україні, система вищої школи повинна

відреагувати зміною поглядів на «універсальність» підготовки за спеціальністю «Корекційна освіта» (за нозологіями). Т. Дегтяренко зазначає, що, враховуючи інклюзивні тенденції в системі освіти України, спеціальний педагог «має бути підготовлений до роботи з особами з різною нозологією, але однієї вікової групи (дошкільний, молодший шкільний тощо)» і пропонує власне розуміння універсальності підготовки студентів за напрямом підготовки «Корекційна освіта» з трактуванням універсальності за сучасними вимогами практики та можливими системними змінами в підготовці фахівців. Науковець пропонує розробити нову спеціалізацію до напряму підготовки «Корекційна освіта» – «вчитель інклюзивної освіти». На думку Т. Дегтяренко, повинна бути передбачена зміна змісту підготовки (диференціація змісту навчального матеріалу залежно від віку осіб), переліку навчальних дисциплін, обсягу матеріалу для вивчення студентами тощо; має акцентуватися увага на опанування студентом спеціальних методик навчання та виховання дітей із різними нозологіями залежно від певної вікової групи дітей (наприклад, методикою читання та письма незрячих шрифтом Л. Брайля, жестовою та дактильною мовами тощо). При цьому слід урахувати, що навчальне навантаження студентів має визначені часові межі, за які студент опановує обсяг навчального матеріалу, визначений Стандартом вищої освіти певної спеціальності. Т. Дегтяренко зазначає, що випускник ВНЗ зазначеної спеціалізації може займати посади: учителя-дефектолога дошкільного закладу, інклюзивного в тому числі; учителя початкової школи, інклюзивної в тому числі; учителя-предметника (старших ланок навчання в школі), інклюзивної в тому числі [4, 319].

Нині, наприклад, таких фахівців готують під керівництвом А. Шевцова на кафедрі ортопедагогіки та реабілітології Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова на рівні бакалавра за кваліфікацією «Бакалавр корекційної освіти. Дефектолог (ортопедагог), вихователь, асистент вчителя спеціальних та інклюзивних дошкільних, шкільних, соціально-реабілітаційних закладів», на рівні магістра «Викладач корекційної педагогіки та спеціальної психології. Вчитель початкових класів шкіл для дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату та інклюзивного навчання. Педагог-реабілітолог». А. Шевцов, досліджуючи проблему фахової підготовки з ортопедагогіки вказує на «необхідність підготовки нових спеціалістів широкого профілю ортопедичного та реабілітаційного напряму», наголошуючи, що ортопедагоги повинні пройти спеціальну підготовку до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами різних нозологій, володіти основами сурдопсихології, тифлопсихології, логопедії, корекційної психопедагогіки, фізичної реабілітації тощо. Науковець стверджує, що з такою підготовкою ортопедагог може бути вихователем,

учителем, асистентом учителя загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивною формою навчання [10, 18].

Україна перебуває на початку кардинальних змін освітньої політики щодо дітей із особливостями психофізичного розвитку, стрімко активізується пошук способів і засобів удосконалення професійної підготовки педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Наразі, практика показує, що спеціальний педагог є найважливішою ланкою в організації інклюзивного навчання, але він не готовий працювати з такою дитиною в умовах інклюзії, не готовий до професійного співробітництва з різнопрофільними фахівцями в умовах інклюзивного освітнього середовища, не готовий забезпечити формування активної життєвої позиції дітей із особливими освітніми потребами. Отже, найперше, необхідно зорієнтувати спеціального педагога на розв'язання цих проблем і надати йому необхідну допомогу. Доцільно переосмислити підготовку спеціальних педагогів у напрямі здобуття спеціальних знань і розвитку необхідних навичок – адаптувати та модифікувати навчальні програми, працювати в команді з психолого-педагогічними спеціалістами. Важливим у професійній підготовці спеціальних педагогів є розуміння сутності інклюзивного навчання, де на першому плані знаходяться особистісно-орієнтовані методи навчання. Все це обумовлює актуальність проблеми ефективної організації професійної підготовки спеціальних педагогічних кадрів до роботи з дітьми із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, вирішення зазначених вище проблем на методологічному рівні дозволить усунути суперечності між теорією і практикою, між випереджальними змінами практики й відсутністю науково-обґрунтованих концепцій і стратегій підготовки спеціальних фахівців відповідно до сучасних освітніх вимог щодо впровадження інклюзивного навчання в Україні.

Наразі гостро постало протиріччя між традиційною системою підготовки педагогічних кадрів для інклюзивної освіти і потребами практики, що засвідчує дефіцит масових загальноосвітніх навчальних закладів у спеціальних педагогічних фахівцях, здатних надати дитині з особливими освітніми потребами якісні освітні послуги в умовах інклюзивного освітнього середовища. Недостатній рівень професійної компетентності психолого-педагогічних кадрів у галузі інклюзивного навчання свідчить про існування серйозної проблеми в сучасній професійній освіті, яку не можливо розв'язати за рахунок фахівців спеціальної освіти, що підкреслює важливість підготовки та перепідготовки вихователів, учителів, соціальних педагогів і практичних психологів для освітньої інклюзії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко С. Д. Зміст підготовки майбутніх педагогів до інклюзивного навчання [Електронний ресурс] / С. Д. Алексеєнко, Н. П. Кроленко. – Режим доступу :

http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51741.doc.htm.

2. Бондар В. Освіта дітей з особливими потребами : пошуки та перспективи [Електронний ресурс] / В. Бондар. – Режим доступу :

http://www.fl-life.com.ua/inclusion/?page_id=454.

3. Дегтяренко Т. М. До проблеми професійно-прикладної підготовленості випускників вищих навчальних закладів недефектологічних спеціальностей до роботи в системі інклюзивної освіти / Т. Дегтяренко // Освіта дітей з особливими потребами: від інституціалізації до інклюзії : матеріали міжнародного Конгресу зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітології / зб. тез доп. [ред. кол. : В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Н. І. Лазаренко, З. П. Ленів]. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – С. 92 – 93.

4. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна діяльність : стратегія управління : монографія / Т. М. Дегтяренко. – Суми : Університетська книга, 2011. – 403 с.

5. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К. : «МП Леся», 2011. – 528 с.

6. Липа В. О. До питання про загальний стан державної підтримки дітей з особливими потребами в Україні / В. О. Липа, О. В. Гаврилов // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. 17 в двох частинах, частина 1. Серія : соціальна педагогіка. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2011. – С. 73 – 83.

7. Миронова С. П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту : монографія / С. Миронова. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 304 с.

8. Миронова С. П. Погляди педагогів спеціальних закладів на проблеми інклюзивної освіти / С. П. Миронова, М. Г. Буйняк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XXIII в трьох частинах, частина 2. Серія : соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2013. – С. 16–23.

9. Спеціальна педагогіка : Понятійно-термінологічний словник / АПН України, Інститут спеціальної педагогіки ; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка / В. Бондар (голов. ред.). – Луганськ : Альма-матер, 2003. – 436 с.

10. Шевцов А. Г. Актуальні питання ортопедагогіки на сучасному етапі розвитку корекційно-реабілітаційної науки / А. Г. Шевцов // Актуальні проблеми ортопедагогіки та ортопсихології : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 1–2 листопада 2012 р. / за ред. В. М. Синьова, А. Г. Шевцова. – К. : СПД Чалчинська Н. В., 2012. – С. 7–19.

REFERENCES

1. Aliexsieienko, S. D., Korolenko, N. P. *Zmist pidhotovky maibutnikh pedahohiv do inkluzyvnoho navchannia [The content of training of future teachers for inclusive education]*. Retrieved from: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51741.doc.htm [in Russian].

2. Bondar, V. I. *Osvita ditei z osoblyvymy potrebamy: poshuky ta perspektyvy [Education of children with special needs: search and perspectives]*. Retrieved from http://www.fl-life.com.ua/inclusion/?page_id=454 [in Ukrainian].

3. Dehtiarenko, T. M. (2016). *Do problemy profesiino-prykladnoi pidhotovlenosti vypusknnykiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv nedefektolohichnykh spetsialnostei do roboty v systemi inkluzyvnoi osvity [The problem of vocational and applied training of university graduates of undefectology professions to work in inclusive education system]*. *Osvita ditei z osoblyvymy potrebamy: vid instytualizatsii do inkluzii – Education of children with special needs: from institutionalization to inclusion*. Vinnytsia: TOV firma «Papirus» [in Ukrainian].

4. Dehtiarenko, T. M. (2011). *Korektsiino-reabilitatsiina diialnist: stratehiia upravlinnia [Correction and rehabilitation activities: management strategy]*. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].
5. Bondar, V. I., Synov, V. M. (Eds.). (2011). *Defektolohichnyi slovnyk [Defectology dictionary]*. Kyiv: «MP Lesia» [in Ukrainian].
6. Lypa, V. O., Havrylov, O. V. (2011). Do pytannia pro zahalnyi stan derzhavnoi pidtrymky ditei z osoblyvymy potrebamy v Ukraini [On the issue of overall condition of government support of children with special needs in Ukraine]. In O. V. Gavrylov & V. I. Spivak (Eds.) *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka – Scientific works of Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University. Vol. 17*, (pp. 73–83). Kamianets-Podilskyi: Medobory – 2006 [in Ukrainian].
7. Myronova, S. P. (2007). Pidhotovka vchyteliv do korektsiinoi roboty v systemi osvity ditei z vadamy intelektu [Training of teachers to work in correctional education of children with intelligence disorders]. Kamianets-Podilskyi: Abetka-NOVA [in Ukrainian].
8. Myronova, S. P., Buiniak, M. H. (2013). Pohliady pedahohiv spetsialnykh zakladiv na problemy inkluzyvnoi osvity [The views of teachers of special schools on problems of inclusive education]. In O. V. Gavrylov & V. I. Spivak (Eds.) *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka – Scientific works of Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, Vols. XXIII*, (pp. 16–23). Kamianets-Podilskyi: Medobory – 2006 [in Ukrainian].
9. Bondar, V. (Eds.). (2003). *Spetsialna pedahohika: Poniatiino-terminolohichnyi slovnyk [Special pedagogy: Dictionary of concepts and terminology]*. Luhansk: Alma-mater [in Ukrainian].
10. Shevtsov, A. H. (2012). Aktualni pytannia ortopedahohiky na suchasnomu etapi rozvytku korektsiino-reabilitatsiinoi nauky [Current issues of ortopedagogy at the present stage of correction and rehabilitation science]. In V. M. Synov & A. H. Shevtsov (Eds.) *Aktualni problemy ortopedahohiky ta ortopsikhologii – Actual problems of ortopedagogy and ortopsychology: Proceedings of the I Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 7–19). Kyiv: SPD Chalchynska [in Ukrainian].

РЕЗЮМЕ

Мальшевская Ирина. Подготовка специальных педагогических специалистов к работе в условиях инклюзивной образовательной среды.

Статья посвящена исследованию состояния подготовки специальных педагогических специалистов к работе в условиях инклюзивной образовательной среды. Акцентировано внимание на модернизации подготовки специальных педагогических специалистов, обеспечивающих инклюзивное обучение в Украине. Обозначены проблемы формирования профессионализма специальных педагогов в области инклюзивного образования, связанные с выдвиганием высокого уровня требований к их педагогической деятельности.

В статье отмечается, что важным средством обеспечения качества образовательных услуг в системе инклюзивного образования должна стать опережающая модификация содержания подготовки кадров специального образования. Она заключается в необходимости постоянного совершенствования учебных программ и методик преподавания. Решение указанных проблем на методологическом уровне позволит устранить противоречия между теорией и практикой, между опережающими изменениями практики и отсутствием научно-обоснованных концепций подготовки специальных педагогических специалистов для обеспечения инклюзивного обучения в Украине.

Ключевые слова: дети с особыми образовательными потребностями, специальное образование, инклюзивное образование, инклюзивное обучение, инклюзивная образовательная среда, образовательная парадигма, модернизация подготовки специальных педагогических специалистов, формирование профессионализма специальных педагогов в области инклюзивного образования.

SUMMARY

Malyshevska Iryna. Special teaching staff training to work in inclusive educational environment.

The article investigates the existing state of special teaching staff training to work in inclusive educational environment. The attention is focused on upgrading the system of training specialists providing inclusive education in Ukraine. The problems of their proficiency development are outlined. They are related to the nomination of high-level requirements for their educational activities.

The article states that Ukraine has taken the innovative direction in special education development, an inclusive learning. It changes the approaches to special teaching staff training. The modified content of this training is considered to be the important means for ensuring the quality of inclusive education.

Universities have to prepare specialists for inclusive education towards the formation of a special professional competence of the teachers.

Special educators define and implement the content and methodology of teaching, correctional and educational work with children with special educational needs and coordinate the actions of all participants of psychological and pedagogical support in inclusive educational environment.

The article stresses that training specialists in defectology is oriented on providing advisory services in inclusive resource centers which have recently appeared in Ukraine.

The general increase in the level of scientific and educational innovation processes has caused new requirements for cultural and professional level of special teachers' training and their readiness to work in inclusive educational environment. The characteristic features of contemporary inclusive education are the need for continuous improvement of curricula and teaching methods, special teachers' training to work in inclusion.

The methodological solution to the problems mentioned above will eliminate the contradiction between theory and practice, between practices leading position and the lack of scientifically-grounded concepts of training specialists for inclusive education in Ukraine.

Basic research in the field of special education has become an urgent need. It is meant to improve personnel policy and training strategies in the field of psychology and pedagogy to meet the needs of inclusion.

Key words: children with special educational needs, special education, inclusive education, inclusive learning, inclusive educational environment, educational paradigm, upgrading the system of training teachers for special education, inclusive educators' proficiency development.